

Гриценко С. В.,
слухач магістратури,
Київський інститут Національної
Гвардії України
(м. Київ, Україна)

ОЦІНКА РИЗИКІВ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ

Тероризм у сучасному глобалізованому світі розглядається не лише як кримінально-правова категорія, а й як соціально-політичний феномен, що формує нову конфігурацію загроз для міжнародної та національної безпеки. Україна, перебуваючи у стані гібридної війни, зіткнулася з багаторівневими ризиками терористичного характеру, які поєднують традиційні форми насильницьких актів із новітніми технологіями впливу, включно з кіберзлочинністю та інформаційно-психологічними атаками. Особливістю цих загроз є їхня асиметричність, коли відносно невеликі за ресурсами угруповання здатні створювати масштабні дестабілізаційні ефекти для держави, економіки та суспільства. Оцінка таких ризиків потребує розуміння як юридичних параметрів тероризму, так і його соціальних витоків, ідеологічних мотивів та політичного контексту. Відсутність єдиного універсального визначення тероризму в міжнародному праві лише підсилює складність проблеми, змушуючи держави формувати власні нормативні й аналітичні підходи. Для України така ситуація обумовлює необхідність вироблення чіткої, інтегрованої та багаторівневої системи оцінки ризиків, що має поєднувати доктринальний аналіз і практичну орієнтацію на реальні виклики.

Аналіз наукових джерел свідчить про різноманітність підходів до осмислення феномену тероризму та шляхів його подолання. Грищук В.К. досліджує проблему визначення поняття тероризму, наголошуючи на багатогранності цього явища та відсутності єдиного універсального підходу до його дефініції. [1, с. 90]. Підкреслено, що нечіткість у законодавчому та науковому тлумаченні тероризму створює труднощі для практики протидії, оскільки ускладнює кваліфікацію злочинів та формування комплексної стратегії боротьби з ними.

Кириченко О.В., Чорний О.М. та Шамара О.В. у своїй монографії зосереджуються на кримінально-правових та кримінологічних засадах протидії терористичним актам в Україні [2]. Вони ґрунтовно аналізують правові механізми, окреслюють слабкі місця чинного законодавства й акцентують увагу на необхідності його модернізації. Особливий наголос робиться на питаннях практичної діяльності правоохоронних органів та організаційних інструментів запобігання тероризму.

Кудінов С.С. приділяє увагу феномену державного тероризму, визначаючи його ключові характеристики та ознаки. Автор підкреслює, що державний тероризм слід розглядати не лише як політичну категорію, а й як юридичне

явище, що вимагає чіткого правового осмислення та належної класифікації [3, с. 81].

У збірнику «Протидія проявам тероризму та колабораціонізму в умовах війни: стан та перспективи» узагальнено результати наукових дискусій і практичного досвіду, які стосуються сучасних викликів для України [4]. Матеріали круглого столу містять пропозиції щодо вдосконалення організаційних і правових заходів боротьби з терористичними загрозами, а також висвітлюють перспективні напрями взаємодії державних інституцій.

Рубашенко М.А. та Мовчан Р.О. аналізують кримінальні правопорушення проти державної безпеки в проєкті нового Кримінального кодексу України. Дослідження акцентує увагу на нових підходах до криміналізації терористичних діянь, розширенні переліку складів злочинів та необхідності врахування специфіки сучасних безпекових загроз [5].

Француз А.Й. та Сніцаренко К.О. розглядають питання класифікації тероризму у світовому вимірі, виокремлюючи ключові способи та елементи класифікації [6]. Автори пропонують систематизацію форм терористичної діяльності залежно від мотивів, методів та цілей, що дозволяє краще зрозуміти складність і багатогранність цього феномену та розробляти адекватні стратегії протидії [6, с. 162].

Сутність терористичної загрози полягає у створенні стану небезпеки, що може призвести до порушення громадського порядку, дестабілізації політичної системи чи завдання шкоди життю і здоров'ю громадян. Науковці пропонують трактувати її як комбінацію умов, дій та намірів, здатних у певний момент трансформуватися у конкретний злочинний акт [2, с. 69]. У кримінально-правовій площині таке трактування відображається у понятті «делікт створення небезпеки», коли шкода ще не настала, однак сформувалися реальні умови для її виникнення. Важливим є виокремлення об'єктивної та суб'єктивної сторін терористичної загрози: перша охоплює конкретні дії — підготовку вибухових пристроїв, поширення екстремістської ідеології, накопичення зброї; друга включає намір і усвідомлення особою мети, що полягає у дестабілізації суспільства чи тиску на органи влади. Такий підхід дозволяє не лише описати явище, а й створити підґрунтя для практичних механізмів ідентифікації та попередження загроз.

Класифікація терористичних загроз має вирішальне значення для побудови системи оцінки ризиків, оскільки дозволяє структурувати різноманітні прояви терористичної активності за певними критеріями. Серед них виділяють політичний, ідеологічний, релігійний, соціальний та економічний мотиви, що формують різні типи тероризму [6]. Наприклад, політико-релігійний тероризм базується на сакралізації насильства і часто супроводжується високим рівнем фанатичної мотивації, тоді як кримінальний тероризм орієнтований на економічну вигоду та контроль ресурсів. Важливою є також дихотомія державного та опозиційного тероризму: у першому випадку насильство застосовується самою державою для придушення інакомислення, у другому — радикальними угрупованнями проти діючого політичного режиму. Така

систематизація дозволяє формувати диференційовані стратегії протидії, орієнтовані на специфіку кожного виду загроз. Врахування транснаціонального характеру сучасного тероризму вказує на потребу міжнародної координації, адже значна частина терористичних мереж функціонує поза межами національних юрисдикцій.

Методи оцінки ризиків тероризму охоплюють широкий спектр підходів, від традиційних кримінологічних і правових до сучасних технологічних і міждисциплінарних моделей. У світовій практиці активно використовуються сценарний аналіз, методи експертних оцінок, побудова матриць ризиків, кількісне та якісне моделювання загроз [4]. У сучасних умовах особливого значення набуває використання алгоритмів штучного інтелекту та аналітичних платформ, здатних обробляти великі масиви даних і виявляти приховані закономірності. В Україні подібні інструменти лише починають застосовуватися, проте їхнє впровадження може стати критичним фактором у побудові превентивно-прогностичної моделі оцінки ризиків. При цьому важливою залишається міжвідомча взаємодія, адже без координації зусиль правоохоронних, розвідувальних і військових структур ефективність навіть найсучасніших технологій буде обмеженою. Тому завдання полягає не лише у технічному вдосконаленні методів аналізу, а й у формуванні єдиної інформаційної платформи, яка забезпечить обмін даними і спільну аналітику.

Аналіз сучасного стану терористичних загроз в Україні у період 2014–2024 років демонструє, що вони мають комплексний характер і тісно пов'язані з гібридною агресією проти держави. Серед ключових тенденцій можна виокремити диверсійно-розвідувальну діяльність на тимчасово окупованих територіях, використання інформаційного простору для радикалізації та вербування, а також численні випадки терористичних актів проти цивільної інфраструктури [2]. Особливу небезпеку становить поширення кіберзагроз, що уражають критично важливі системи енергетики, транспорту та зв'язку. Наявна система протидії часто має реактивний характер, коли реагування відбувається вже після реалізації загрози, тоді як ефективність вимірюється здатністю запобігти інциденту. Відсутність інтегрованої системи прогнозування і профілактики ускладнює своєчасне виявлення нових загроз, що швидко трансформуються відповідно до технологічних і політичних змін. У результаті Україна потребує оновлення стратегії оцінки ризиків з урахуванням міжнародного досвіду та власних національних особливостей.

Удосконалення системи оцінки ризиків тероризму в Україні має відбуватися за кількома взаємопов'язаними напрямками, серед яких пріоритетними є правове, організаційне та технологічне оновлення. Правовий аспект передбачає уточнення дефініцій, гармонізацію законодавства із міжнародними стандартами та запровадження чітких критеріїв для кваліфікації терористичних дій. Організаційний вимір включає створення міжвідомчої платформи для координації дій та обміну інформацією між усіма суб'єктами протидії тероризму. Технологічний аспект має охоплювати інтеграцію сучасних аналітичних інструментів, включно зі штучним інтелектом, що дозволить

формувати національну карту ризиків і забезпечити прогностичний характер аналізу. Необхідно враховувати соціально-психологічні чинники, що впливають на процеси радикалізації, та розробляти програми превентивної роботи із вразливими групами населення. Такий комплексний підхід здатний забезпечити перехід від реактивної до превентивної моделі управління терористичними загрозами.

Міжнародний досвід демонструє, що ефективність протидії тероризму значною мірою залежить від рівня інтеграції національних систем у глобальні мережі безпеки. Співпраця у форматах ООН, НАТО, ЄС та спеціалізованих міжнародних організацій відкриває доступ до сучасних методик оцінки ризиків, аналітичних платформ та розвідувальних даних. Для України важливо не лише переймати ці практики, а й адаптувати їх до власного безпекового середовища, враховуючи специфіку гібридної агресії. Поєднання міжнародного досвіду з національними інноваціями може стати основою для побудови стійкої системи оцінки терористичних ризиків, яка здатна працювати на випередження. Узагальнюючи, стратегія України у сфері протидії тероризму повинна поєднувати внутрішнє вдосконалення із зовнішньою інтеграцією, формуючи цілісний і багаторівневий механізм безпеки.

Список використаних джерел:

1. Грищук В.К. Тероризм: проблема поняття / *Тероризм і боротьба з ним. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників: міжвідомчий науковий збірник* / під ред. А.І. Комарової, Ю.О. Землянського. Київ, 2020. Т. 19(1). С. 89–92.
2. Кириченко О. В., Чорний О. М., Шамара О. В. Протидія терористичним актам в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади : монографія. Дніпро : Ліра, 2022. 181 с.
3. Кудінов С.С. Державний тероризм – визначення та характеристика. *Інформація і право*. № 2(41)/2022. С. 78-84.
4. Протидія проявам тероризму та колабораціонізму в умовах війни: стан та перспективи: *матеріали Всеукраїнського круглого столу (м. Кропивницький, 24 листопада 2023 року)*. Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. 108с.
5. Рубашенко М.А., Мовчан Р.О. Кримінальні правопорушення проти державної безпеки в проєкті нового Кримінального кодексу України. *Аналітичнопорівняльне правознавство*. 2023. №3. С. 328–341.
6. Француз А.Й., Сніцаренко К.О. Класифікація тероризму в світі. Способи та елементи класифікації. *Legal Bulletin*. 2024. (№14), 161–164